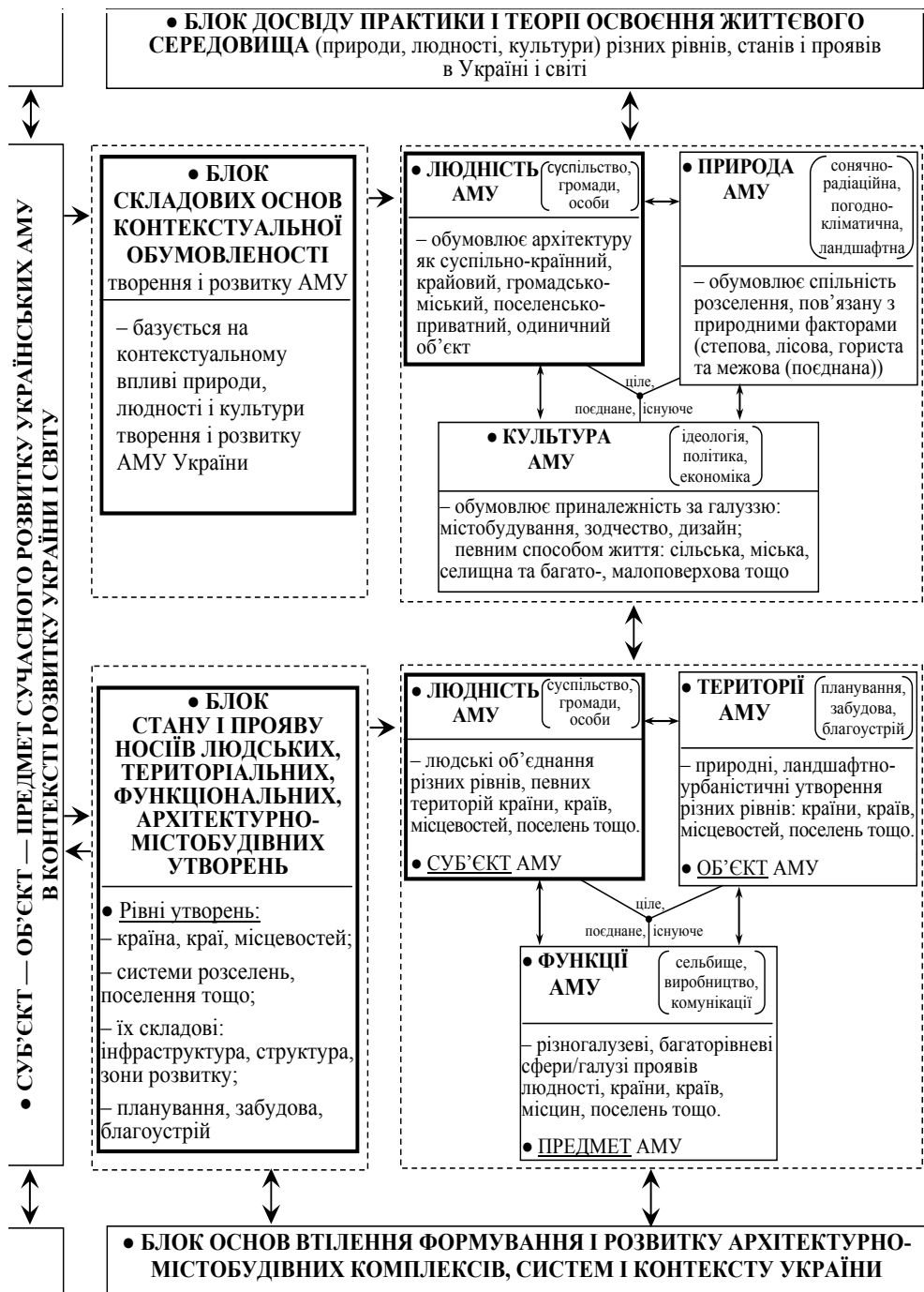


МЕТОДИКА БАГАТОРІВНЕВОГО І ПОЕТАПНО-ЦИКЛІЧНОГО ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИХ УТВОРЕНЬ УКРАЇНИ

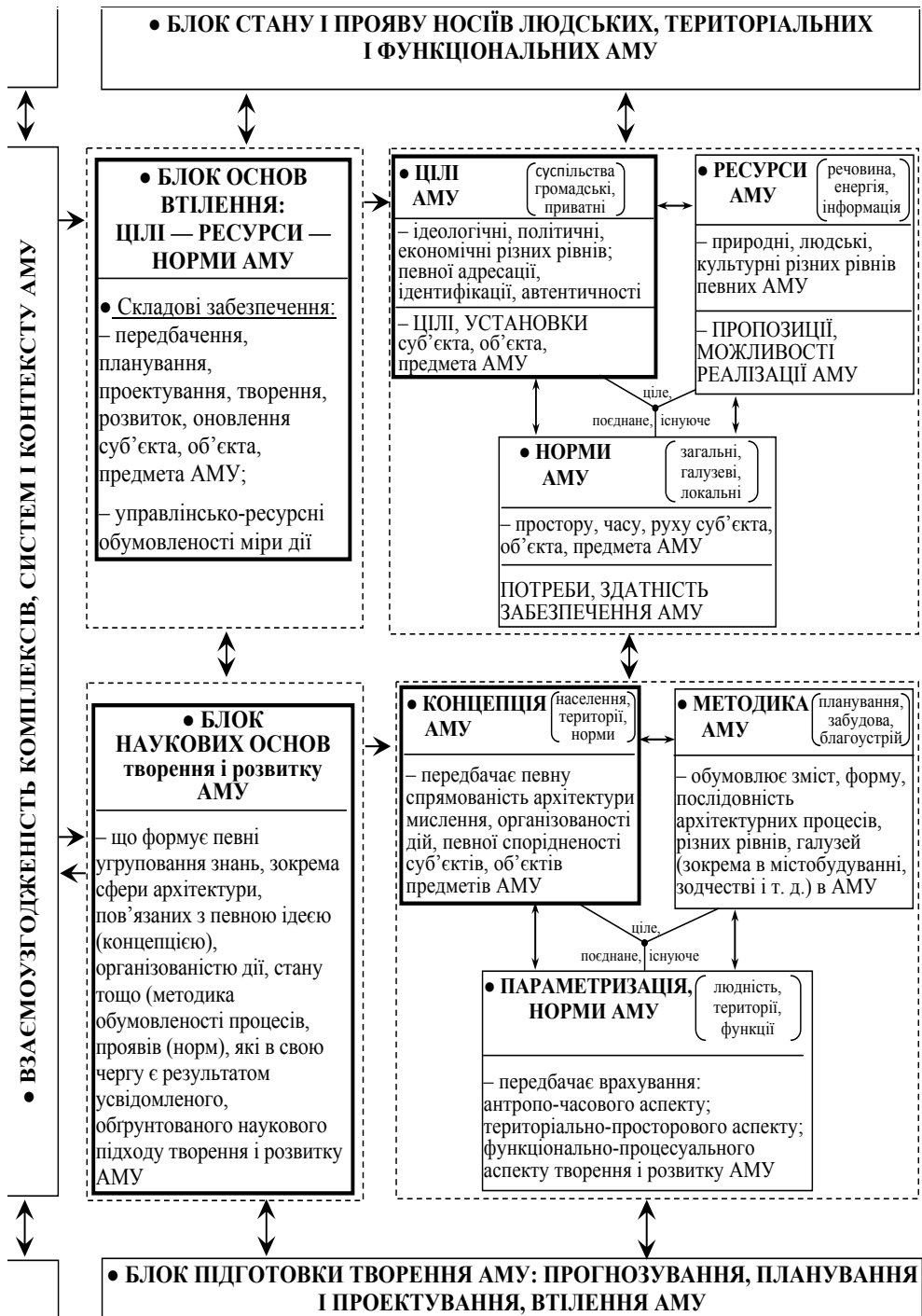
Загальні передумови. Дослідження важливої складової наукових основ сучасного розвитку української архітектури і містобудування передбачає актуалізацію методики проведення комплексного, системно-контекстуального, цільового, ресурсно-нормативного підходів у контексті необхідного обсягу інших взаємопов'язаних наукових основ (рис. 1.1, 1.2, 1.3) як на загальному, так і конкретному рівнях: країнному, крайовому, місцевому, поселенському та їх локальних складових; архітектурно-містобудівних утворень (АМУ) ряду характерних типів і видів міст-центрів України, таких як: Київ, Донецьк, Житомир, Умань, Хмельник та ін. Вказане провадиться на базі узагальнення багатолітніх наукових досліджень і методичних розробок з архітектурної і містобудівної практики та теорії формування і розвитку різних регіонів, місцевостей і поселень України та інших, переважно європейських, країн. Це дозволило розробити обґрунтовані рекомендації до зазначеної методики. Напрацьоване дало можливість розробити, апробувати й підтвердити позитивність запропонованих рекомендацій до актуалізованої методики для розроблення різноманітних програм, планів і проектів щодо складу, змісту і функцій різних станів і видів робіт з побудови, реконструкції (розвитку) загальних, конкретних і локальних архітектурно-містобудівних утворень систем розселення, поселень, їх зон, районів, мікрорайонів, комплексів України.

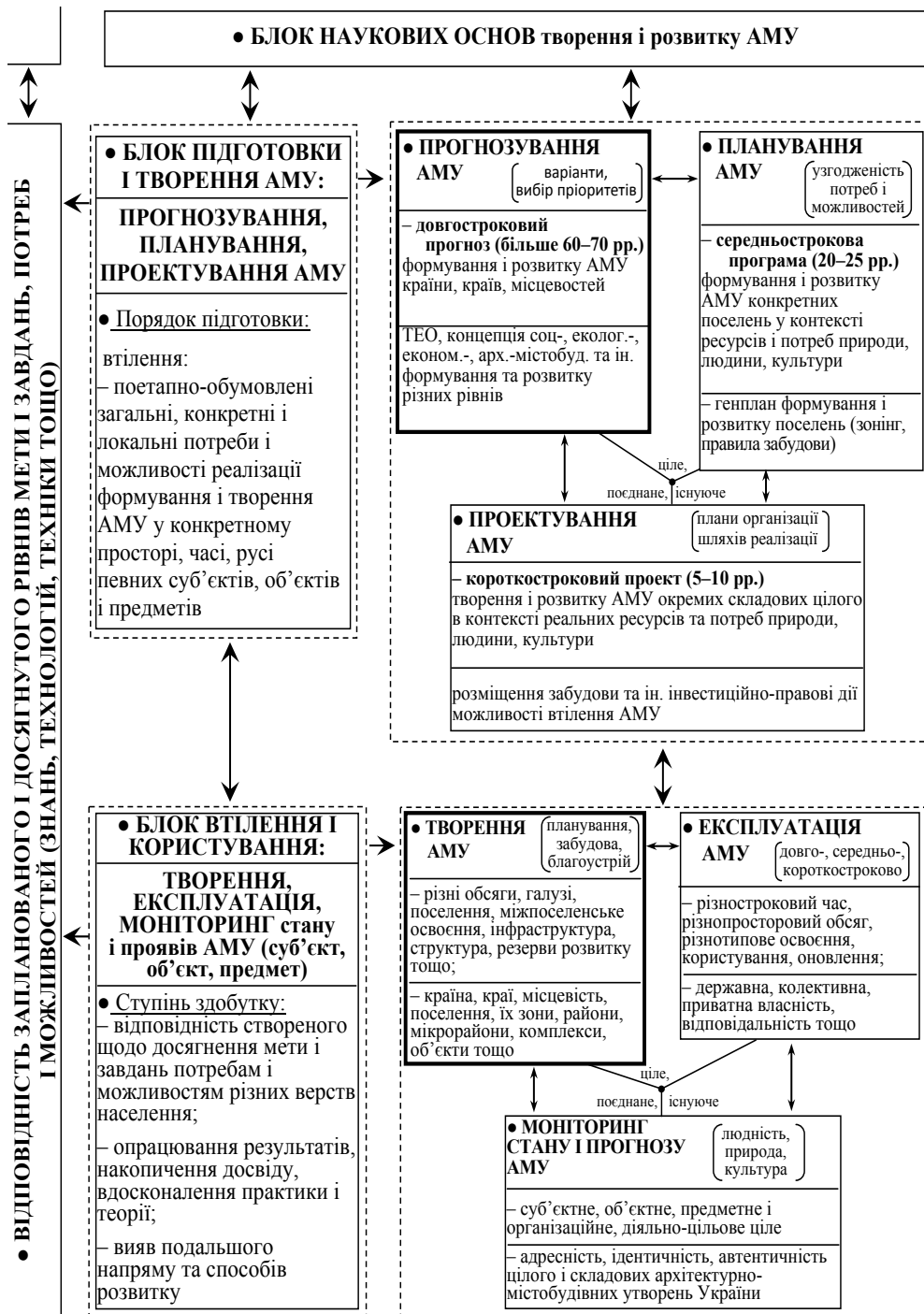
Постановка та вирішення етапів і завдань забезпечення довгострокового, сталого формування та розвитку архітектурно-містобудівних утворень України на конкретних прикладах. Вказане, як обумовлювалося, провадиться на прикладі конкретних міст-центрів та їх локальних структурно-комплексних та системно-контекстуальних одиниць: угруповань поселень, окремих поселень, їх зон, районів і мікрорайонів (комплексів). Запропоновані рекомендації до методики передбачають використання цільового, ресурсно-нормативного, комплексного та системно-контекстуального підходів вирішення актуальних та прогнозованих, взаємопов'язаних між собою, поетапно-циклічних етапів і кроків, станів і дій, завдань-процедур (див. рис. 1.1, 1.2, 1.3).



• БЛОК ОСНОВ ВТІЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИХ КОМПЛЕКСІВ, СИСТЕМ І КОНТЕКСТУ УКРАЇНИ

Рис. 1.1. Узагальнені пропозиції комплексно-системно-контекстуальних методичних основ формування і розвитку українських архітектурно-містобудівних утворень (АМУ) на сучасному етапі і в прогнозованому майбутньому





Перший етап вирішення аналітико-обґрунтовувального, підготовчого комплексу завдань-процедур. У складі першого етапу вирішується комплекс завдань-процедур наукового аналізу та теоретичних обґрунтувань, які забезпечують отримання необхідних і достатніх знань щодо актуалізованих станів-дій: практики, дослідження, проектування та реалізації відповідних суб'єкта, об'єкта, предмета, явища, що досліджуються, а також актуалізацію необхідних наукових основ (рис. 1.1, 1.2, 1.3): проблем і завдань, факторів і умов, тенденції і закономірностей, вимог, критеріїв і принципів, концепції та моделювання побудови цілого стану-дії, напрямків і механізмів розвитку цілого і складових, нормування і методики. Все вказане необхідно для визначення вірогідних станів-дій в певному просторі, часі, рухові суб'єктів, об'єктів і предметів (прогнозування, планування, проектування, творення, користування і розвитку (вдосконалення)); забезпечення обґрунтованої змістовної мотивації, збалансованої просторової організації і сталого розвитку певного рівня конкретних утворень української архітектури: країни, краю, місцевості, поселень, зокрема й міст-центрів. У тому числі їх локальних структурно-комплексних, системно-контекстуальних архітектурно-містобудівних утворень, певних рівнів та обсягів для виявлення відповідних етапів, станів-дій. Усе те з визначенням адресації: центральності, серединності, периферійності прогнозованих, планованих, проєктованих та реалізованих зон, ділянок, об'єктів предметно-речового наповнення і благоустрою. Вказане має бути теоретично і практично опрацьоване й перевірене, що дає підстави стверджувати можливість та ефективність проведення очікуваних робіт.

Матеріали щодо вказаного певною мірою досліджені та висвітлені в ряді публікацій. Однак процеси, які відбулися в Україні за останні десятиліття, потребують суттєвих змін на всіх рівнях законодавчої, методичної, організаційної, планово-бюджетної і господарчої діяльності; разом з тим усунення відповідальності державних органів фактично призвело до неналежного виконання першого етапу. Більше того, був ліквідований науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури та містобудування (НДІТІАМ), що призвело до втрати фахівців з цього питання і, як наслідок, до грубих помилок при прийнятті архітектурно-містобудівних рішень в ряді досліджуваних конкретно міст-центрів. Отже, вказане потребує невідкладних організаційно-правових втручань і змін щодо підходів і вимог до змісту та якості роботи, підняття рівня професійної освіти, наукової та практичної діяльності щодо прогнозно-планових архітектурно-містобудівних проєктних рішень і дій.

Другий етап вирішення прогностно-планових і проектних комплексів завдань. У складі другого етапу потребують передбачення вирішення завдань-процедур, що включають аспекти: прогнозування, планування і проектування забезпечення змістовної мотивації, просторової організації та довгострокового формування і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень, відповідного конкретного рівня і адресації: країни, краю, місцевості, поселення та їх локальних структурно-системних, архітектурно-містобудівних складових. До того ж, окрім завдань, попередньо визначених стосовно зонування їх територій, таких як: центральних, серединних і периферійних зон, потребують також вирішення завдання визначення конкретних і локальних районів і мікрорайонів (комплексів) розселення з урахуванням вирішення завдань щодо їх суб'єктів, об'єктів і предметів явищ, що досліджуються, їх стану та прояву. Це потребує вирішення більш конкретизованих і локалізованих завдань-процедур підетапів і кроків стану і певних дій: прогнозування, планування і проектування, що охоплює:

етап прогнозування — аналіз і пропозиції вірогідних станів і проявів напрямків та варіантів формування і розвитку поселень, зокрема поселень-центрів, груп поселень, міжпоселенських територій і зв'язків, зокрема місцевостей, країв, країн та їх архітектурно-містобудівних утворень. Цей рівень охоплює: прогнозовано-усталені комплекси, системи розселення у місцевостях, краях, країні на довгострокову перспективу розвитку (60–75 років) співмірно з вірогідним проявом трьох поколінь людності, з урахуванням охоплення різнорівневого та певногалузевого обсягу: району, місцевості, області (регіону), краю, країни;

етап планування — передбачає визначення вірогідного та пріоритетного варіанту напрямів формування і розвитку конкретних поселень та їх локальних, поселенських сталих комплексних районів, а також їх архітектурно-містобудівних начал: інфраструктурних та структурних складових елементів з урахуванням їх зони охоплення на середньо-, довгостроковий період розвитку — 40–50 років, можливого прояву двох поколінь людності;

етап проектування — вирішує процес розробки організаційно-управлінських та містобудівельно-проектних документів і програм, планів дій з поетапною реалізацією формування та розвитку поселень та їх поселенських сталих комплексних частин — мікрорайонів (кварталів, житлових комплексів і груп кварталів тощо) — у складі визначених поселенських сталих комплексних мікрорайонів з урахуванням зони впливу на коротко-, довгостроковий термін — 20–25 років (поява одного покоління людності). Вказане нами конкретно розроблено для міст-центрів: Києва, Донецька, Житомира, Умані, Хмельника.

Важливим методичним засобом формулювання та ефективного вирішення вищевказаних завдань є додержання послідовності і взаємопов'язаності їх постановки, обґрунтування, визначення, підготовки та вирішення завдань, що буде висвітлено далі.

Третій етап — організаційно-управлінський і діяльнісно-реалізаційний комплекс завдань. Слід зауважити, що третій етап є втіленням другого етапу, що включає комплекс завдань та кроків вирішення змістовної мотивації, просторової організації, довгострокового, сталого формування і розвитку досліджуваних українських архітектурно-містобудівних утворень.

Четвертий етап — аналіз і оцінка результатів реалізації, розв'язання комплексів завдань, у якому здійснюється аналіз і оцінка результатів попередніх етапів та визначаються коригуючі (актуалізуючі) кроки попередніх етапів. Останні два етапи нами не розглянуті, оскільки не входять в обсяг нашого дослідження. Вони потребують окремого наукового опрацювання.

Основні база та положення запропонованої актуалізованої методики (рис. 1.1, 1.2, 1.3). Методична база активізованих процедур оперативної реалізації архітектурно-містобудівних дій щодо прогнозування, планування і проектування сталого формування і розвитку. Наголосимо: сучасна актуалізація архітектурно-містобудівної практики і теорії має відбутися за умови забезпечення реалізації потреб і можливостей архітектурно-містобудівної мотивації, організації і діяльності широких верств населення як одне з головних завдань та мета сучасного етапу розвитку життєвого середовища, культури України.

Таким чином, основними складовими процесу сучасного та перспективного прогнозування, планування, проектування та реалізації змістовної мотивації, просторової організації, довгострокового формування і сталого розвитку, загалом — архітектурно-містобудівних утворень, опрацьованих і підготовлених на прикладі конкретних міст-центрів та їх локальних структурно-комплексних і системно-контекстуальних складових, виступають:

визначення актуалізованих, пріоритетних цілей, завдань, вимог, критеріїв і принципів. Відповідно й диференціації пріоритетів у теорії і практиці, передусім щодо змістовної мотивації, просторової організації, довгострокового формування і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень, у тому числі й міст-центрів, з урахуванням конкретних і локальних соціально-демографічних, природно-ландшафтно-екологічних, історико-культурних та архітектурно-містобудівних контекстів, факторів і умов конкретних і локальних суб'єктів, об'єктів і предметів досліджу-

ваних міст та зон впливу для задіяння і втілення потреб і можливостей широких верств населення України;

виявлення і виділення (передбачення) необхідних для цього ресурсів забезпечення реалізації і функціонування архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів та етапів розвитку;

розподілення (передбачення та резервування) необхідних ресурсів існування і розвитку у просторі, часі і рухові досліджуваних суб'єктів, об'єктів та предметів, передусім інфраструктурних та дотичних структурних складових цілого, засобами впровадження перспективних норм тощо.

Можливість втілення запропонованих актуалізованих комплексно-системно-контекстуального та цільового-ресурсно-нормативного підходів (моделювання) базується на виявленні їх у процесі дослідження, аналізу та визначенні актуалізованих наукових основ довгострокового, поетапно-кроково-циклічного формування (переформатування) просторової організації і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень і їх структурно-комплексних та системно-контекстуальних складових та таких, що природно дислоковані й диференційовані відповідно до їх специфіки потреб і можливостей у центральній, серединній і периферійній зонах різних рівнів архітектурно-містобудівних утворень: одиничного, угрупованого, загального. Вказане передбачає також врахування визначальних контексту (природного, людського, культурного), факторів і умов, тенденцій і закономірностей, а також вимог, критеріїв та принципів, що сприяють досягненню забезпечення вивіреної й обгрунтованої якості життєвого середовища.

Цілі і завдання прогнозування, планування і проектування змістовної вмотивованості, просторової організації, довгострокового формування і сталого розвитку української архітектури, зокрема архітектурно-містобудівних систем, передусім міст-центрів, пропонується реалізувати за допомогою виконання основних положень актуалізованої методики (див. рис. 1.1, 1.2, 1.3).

Основні положення актуалізованої методики

Перше. Розроблена, апробована і запропонована нами методика орієнтована на актуалізацію, вдосконалення існуючих або й творення принципово нових, багаторівневих та багатоаспектних (міжгалузевих), комплексних, системно-контекстуальних, поетапно-кроково-циклічних проявів архітектурно-містобудівних утворень, зорієнтованих на їх адресне, ідентифіковане та автентичне прогнозування, планування і проектування. Передбачаються процедури підготовки, розробки та реалізації вказаних процесів на базі науково обгрунтованої, змістовно

вмотивованої, просторової організації, довгострокового формування і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень України. Вказане апробоване на прикладі основних, характерних типів і видів міст-центрів України, їх базових комплексних, системних та контекстуальних складових.

Ефективність розв'язання поставлених завдань, як підтверджує дослідження, забезпечується за рахунок використання відповідних актуалізованих та інтегративних, багаторівневих, різноміжгалузевих, комплексних, системно-контекстуальних методів, втілюючи при цьому раціональні, передбачувані, узгоджені мотивації, організації станів, процесів творення і розвитку архітектурно-містобудівних утворень України в існуючих і прогнозованих часі, просторі, рухові тощо. Відповідно підтверджена також можливість одержання на цій основі архітектурного, містобудівного, агломераційного, регіонального та загальноукраїнного ефекту як на кожному етапі реалізації, творення і розвитку суб'єкта, об'єкта і предмета дослідження, так і в цілому на довгострокову перспективу.

Друге. Враховуючи специфіку реально діючих, численних архітектурно-містобудівних суб'єктів, об'єктів, предметів прогнозування, планування, проектування та реалізації сучасного і прогнозованих етапів розвитку архітектурно-містобудівних утворень України, відповідно її склад, взаємозв'язок і паралельно-поетапно-покроково-циклічну послідовність вирішення завдань, нами запропонована методика на принципово новій, актуалізованій та інтегрованій, багаторівневій, різноміжгалузевій, комплексній, системній, контекстуальній процедурі. Вказане передбачає дію декількох взаємопов'язаних паралельно-послідовних, циклічних методико-технологічних блоків, що відповідають новій ідеолого-політичній та економічній, соціальній, законодавчій ситуації в Україні. Серед них необхідними є такі (див. рис. 1.1, 1.2, 1.3):

блок складових основ контекстуальної обумовленості творення і розвитку архітектурно-містобудівних утворень, передусім визначальних складових контексту: людності, природи, культури України, її країв, місцевостей, поселень, конкретних архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів, передусім міст-центрів, їх центральних зон тощо, а також місця і ролі їх локальних структур та інфраструктур, функціонально-територіальних, планувально-забудовуваних та рекреаційно-озелених складових-утворень, зокрема їх комплексних, системних, контекстуальних, архітектурно-містобудівних угруповань, зокрема й центральних, серединних і периферійних зон з урахуванням творення і розвитку, взаємодії багаторівневих та багатоаспектних комплексів, систем (підсистем)

досліджуваних суб'єкта, об'єкта і предмета української архітектури та містобудування;

блок стану і прояву носіїв, зокрема людських, територіальних, функціональних суб'єктів, об'єктів і предметів творення архітектурно-містобудівних утворень, науково вмотивованих, просторово організованих, довгостроково сформованих і стало розвинутих функціонально-територіальних, планувально-забудовуваних та рекреаційно-озелених складових архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів, передусім регульованих центроформуєчих (каркасоформуєчих) зон, районів, мікрорайонів, комплексів поселень, розселень, країв, країн;

блок основ втілення цільового, ресурсного, нормативного моделювання, що сприяє визначенню суттєвих властивостей, форм, типів і видів, напрямків, послідовності та обсягів загального, конкретного і локального; паралельно-послідовного, поетапно-покроково-циклічного формування (перереформування) і сталого розвитку функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових архітектурно-містобудівних утворень, передусім центральних (регульованих) місць, з урахуванням довгострокової, середньострокової та короткострокової перспективи;

блок наукових основ творення і розвитку архітектурно-містобудівних утворень, зокрема складових, передусім міст-центрів, що включає розробку концепції, методики і параметризації нормування архітектурно-містобудівних утворень, передусім міст-центрів України, що надає науково обґрунтовану базу сучасної актуалізації та творення існуючих архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів щодо впровадження актуальних наукових основ сучасного розвитку української архітектури та отримання нового адресного, ідентифікованого й автентичного життєвого середовища відроджуваної незалежної і самостійної України в сучасному світі;

блок підготовки і творення архітектурно-містобудівного прогнозування, планування, проектування на основі науково обґрунтованої вмотивованості довгострокового формування (перереформування) і сталого розвитку функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових архітектурно-містобудівних утворень, центральних (регульованих) місць, зокрема й міста-центру, на багатоваріантній, багаторівневій та багатогалузевій основі з урахуванням альтернативних та пріоритетних варіантів;

блок втілення і користування (супроводу реалізації архітектурно-містобудівного проектування) забезпечує науково обґрунтоване і впорядковане регулювання, саморегулювання, формування (перереформування)

та розвиток центроформуючих, різного рівня створених (або тих, що творяться) інфраструктур та структур, а також експлуатації (користування) локалітетів функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових архітектурно-містобудівних утворень, зокрема й міста-центру, при їх певному моніторингу самозабезпеченості та саморегуляції формування, розвитку й оновлення та вдосконалення.

Вихідними даними для запропонованої нами методики є різнорівневі та різноміжгалузеві, комплексні, системно-контекстуальні графічні та текстові, аналітичні матеріали, а саме:

опорний план обстежуваних архітектурно-містобудівних утворень, відповідних рівнів та горизонтів конкретизації з визначенням стану, динаміки існування і напряму змін поколінь людності, територій і функцій основних інфраструктурних і структурних складових конкретного досліджуваного цілого, а також з урахуванням зони впливу обстежуваних утворень: групової системи розселення — місцевості, краю (області, регіону), країни за час існування багатьох поколінь суб'єктів та об'єктів архітектури (180–220 років — орієнтовно 9-ти поколінь людності України; 20–25 років \times 9), з метою висвітлення й фіксації довгострокових даних щодо часу та тенденцій вірогідних змін: ландшафтних і екологічних, історичних і культурних, обслуговуючих і комунікаційних, виробничих і сільбищних, ресурсних і резервних, інфраструктурних та структурних, тобто визначальних, характеристик основних обстежуваних складових (населення, територій, функцій) архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів як взаємодіючого цілого;

дані щодо існуючого стану потреб і проявів змістовної мотивації, просторової організації, формування і розвитку досліджуваних архітектурно-містобудівних утворень певного рівня, зокрема міст-центрів України в цілому та за конкретизацією їх сталих комплексних районів, мікрорайонів і комплексів, що історично склалися, які містять інформацію відносно населення, територій і функцій, архітектури та містобудування в контексті природи, людності і культури; з конкретизацією інформації щодо територій як базового ресурсу для реалізації певних форм, змісту і функцій архітектурно-містобудівних систем, передусім їх інфраструктури і структури, зон, районів, мікрорайонів і комплексів з урахуванням резервів формування і сталого розвитку на коротко-, середньо- та довгостроковий періоди; ці дані треба зіставити з іншими типовими та унікальними аналогами щодо вказаного;

характеристики вірогідної прогнозованої динаміки у просторі, часі й рухові суб'єкта, об'єкта і предмета змістовної мотивації, просторової

організації, формування і довгострокового розвитку функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових архітектурно-містобудівних утворень, що історично склалися, існують та мають тенденцію вірогідних перспектив змін у передбачуваному, вірогідному майбутньому; змін населення, територій та функцій у центральній, серединній і периферійній зонах; їх інфраструктури та структури, міських сталих комплексних районів, мікрорайонів і комплексів з показом усталених однорідних зон та динаміки вірогідних зон і напрямів, амортизації містобудівних фондів у просторі, часі, рухові, а також дані зіставлення з іншими аналогічними суб'єктами, об'єктами і предметами дослідження щодо вказаного.

Деталізація змісту, форм та функцій, складу вихідної інформації щодо прогнозування, планування, проектування і вірогідного розвитку архітектурно-містобудівних утворень буде представлена далі.

Порядок виконання та склад матеріалів прогнозування, планування і проектування змістовної мотивації, формо-просторової організації, довгострокового формування, функціонування і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів

Перший етап передбачає розкриття суб'єкта, об'єкта, предмета дослідження з метою підготовки вихідних даних для прогнозування, планування і проектування тощо.

Другий етап. В обсязі першої частини робіт другого етапу виконується: прогнозування ймовірного розселення населення; формування і прояв територій та функцій поселень з урахуванням попередніх історичних часів розвитку територій на теренах архітектурно-містобудівних утворень різних рівнів, зокрема й прилеглих місцевостей, регіонів, щодо конкретно-досліджуваних міст-центрів України, а також прогнозування вірогідності їх формо-просторової організації і сталого розвитку на довгострокову перспективу (на термін, орієнтовно, 120–150 років — нормативний строк експлуатації капітальних споруд та нормативно передбачуваний період появи 6-ти поколінь людності України (20–25 років × 6)). У складі цієї процедури визначаються та аналізуються глобальні країнні і крайові географічні, етнологічні, екологічні, культурні, цивілізаційні, соціальні, економічні, технологічні аспекти, прогнозовані якісні й кількісні цілі і завдання та передумови рівноможливих здійснень щодо прогнозних напрямків розселення населення — формування архітектурно-містобудівних утворень України різних рівнів: країн, країв (областей, регіонів), місцевостей (групових систем населених місць), зокрема формування і розвиток міст-центрів, їх основних, усталених інфраструктури та структури, зон і районів, ландшафтно-урбаністичних утворень

на базі визначення узагальнених показників існуючої і вірогідної практики щодо потреб і можливостей, напрямів та інтенсивності розселення населення, організації певних форм цих розселень-поселень, що враховують різностроковість етапів змін природно-ландшафтних, екологічних, етнологічних, історико-культурних, архітектурно-містобудівних складових.

На основі вихідних даних, зокрема й гіпотетичних, наукових опрацювань обґрунтованої багаторівневої, різноміжгалузевої інформації та прийнятих вірогідних (ймовірних) екологічних, етнологічних, культурних, цивілізаційних, соціальних, економічних і технологічних гіпотез, проводиться їх зіставлення з існуючим реальним станом. За результатом прогноуються тенденції і закономірності подальшого існування і розвитку. Це дає можливість обґрунтувати пропозиції вірогідних, узагальнених, вірогідно можливих напрямів розселення населення на відповідних територіях, вірогідних за змістами, формами і функціями життєвого середовища, прогнозувати його функціональне призначення, існування і розвиток, передусім прогнозування рівновірогідних міжселенських та базових поселенських комунікацій, каналів зв'язку на довгострокову перспективу просторової організації, формування і сталого розвитку територій та їх об'єктно-предметно-речовинне наповнення, розселення населення в архітектурно-містобудівних утвореннях різних рівнів, станів і проявів, а також формування і розвиток групових систем населених місць з їх поселеннями, в т. ч. містами-центрами та з урахуванням існування й розвитку прилеглих районів, областей та країни в цілому.

Втіленням виконаних робіт цієї частини-етапу є графічні та текстові, аналітичні матеріали, що висвітлюють усталений стан історично сформованих ландшафтів і урбанізованих функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових цілого, поєднаного, існуючого розселення населення з урахуванням вірогідної амортизації, змін капітального та некапітального фондів архітектурно-містобудівних утворень України, зокрема й міст-центрів, на довгострокову перспективу життєдіяльності сталих комплексних зон розселення населення в поселеннях, групових поселеннях, місцевостях, краях, країнах у цілому. Вірогідна й їх інфраструктура та структура різних рівнів, зон та проявів. Відповідно систематизуються та закріплюються графічно і текстово гіпотетична вихідна інформація і попередній прогноз як база для подальшого врахування при розробці конкретних і локальних цілей і завдань інформаційно-змістовної мотивації, ресурсно-матеріальної організації та енергетично-дієвої забезпеченості на всіх рівнях буття

суспільства, громад, сімей у прогнозованих періодах довгострокового формування, просторової організації і сталого розвитку досліджуваних архітектурно-містобудівних утворень, зокрема як приклад міст-центрів, у контексті групових систем населених місць, місцевостей, країв (областей, регіонів) України в цілому.

До складу матеріалів *першої частини виконання робіт другого етапу* включаються такі графічні і текстові матеріали:

схема-гіпотеза (прогноз) довгострокового формування, просторової організації та самого розвитку, вірогідної амортизації і вибуття містобудівних ресурсів та капітальних фондів щодо центральної, серединної, периферійної зон, архітектурно-містобудівних утворень та зон впливу (приміська зона, групова система населених місць, район, область (край, регіон), Україна);

узагальнений гіпотетичний розрахунок вірогідних напрямків та ресурсів (екологічних, енеологічних, етнологічних, демографічних, економічних, енергетичних, водних та ін.) для змістовної мотивації просторової організації довгострокового формування і напрямів сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень, групових систем населених місць України та базові, визначальні канали інфраструктури й ореоли вірогідної структури розселення населення;

попередня оцінка гіпотетичних пропозицій і виявлення вірогідних диспропорцій у перспективі реалізації і розвитку щодо вірогідно можливих наслідків змін творення та реалізації формування і розвитку прийнятих рішень.

Друга частина робіт другого етапу передбачає виконання архітектурно-містобудівного планування розселення населення, змістовної мотивації, вірогідно просторової організації і вірогідно можливої, сталої діяльності групової системи населених місць України базовими зонами, каналами головної інфраструктури та вірогідних ореолів структур розселення населення на середньострокову плановану перспективу (на термін до 60–75 років — нормативно передбачуваний період появи трьох поколінь людності (20–25 років \times 3)).

Вказане суттєво впливає на вирішення завдань середньострокового планування, оскільки приводиться з урахуванням: стану провідних зон та міських сталих комплексних районів і періодів їх зміни, оновлення поколінь сімей, амортизації та регенерації житлового та іншого поселенського фондів, реконструкції промислових і аграрно-промислових підприємств. Це сприяє відновленню екологічно чистих територій, етнокультурного ландшафту, краєвидів і виявлених у попередній процедурі прогнозів тощо.

При подальшому уточненні прогнозу і планування, виконаних у першій частині робіт, у другій частині робіт другого етапу розробляються альтернативні варіанти планування і проектування середньострокових інформаційно-змістовних мотивацій у часі формо-просторових організацій базової інфраструктури вірогідного ореолу структури поселень з урахуванням зони впливу (приміський район, місцина, край (область, регіон) та Україна в цілому).

До складу графічних та текстових матеріалів другої частини виконання робіт другого етапу входять:

схеми-плани альтернативних варіантів мотивації, організації і діяльності формування та напрямів сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень. Вказане включає конкретизовані й локалізовані основні архітектурно-містобудівні параметри (населення, території, функцій), основні ключові характеристики їх стану і динаміки за цей період щодо населення, функціонального використання територій і резервів розвитку, структури й інфраструктури вказаних утворень щодо їх поселенських сталих комплексних районів, мікрорайонів, комплексів, зокрема й міст-центрів, досліджуваних нами, та зон їх впливу з віддзеркалюванням основних показників та напрямків стосовно формування і розвитку зон впливу;

аналіз і оцінка розроблених альтернативних варіантів для визначення та розробки пріоритетного варіанту;

розрахунки, розробка і параметризація пропозицій (моделей) функціонально-територіальних, планувально-забудованих та рекреаційно-озелених складових тощо.

Третя частина робіт другого етапу. Проводяться роботи з проектування, конкретно-локального визначення суб'єктів, об'єктів і предметів дослідження на короткостроковий розрахунковий період (на термін до 20–25 років — нормативно передбачуваний період появи одного покоління людності), в тому числі визначення першочергового етапу сталого розвитку поселення (зокрема й міста-центру) на 5–10 років — планово-проектний термін 1–2 п'ятирічки соціально-економічного та інших, прийнятих нині аспектів розвитку суспільства, громад, сімей. Вказане є втіленням результатів аналізу пропозицій і оцінки альтернативних варіантів.

Отже, є вагомі підстави сподіватися на отримання архітектурно-містобудівного ефекту на різних рівнях архітектурно-містобудівних утворень.

Склад графічних та текстових аналітичних матеріалів *третьої частини виконання робіт другого етапу* містить:

план пріоритетного варіанту змістовної мотивації, просторової організації, довгострокового, проектно-покроково-циклічного формування і сталого розвитку міст-центрів, їх комплексних, системно-контекстуальних, архітектурно-містобудівних утворень, у тому числі центральної, середньої і периферійної зон, а також екологічно-ландшафтних, соціально-громадсько-індивідуальних, історико-культурних та інших діючих та потенціальних складових на короткостроковий розрахунковий період. Все запроєктоване передбачає конкретний і локальний перелік основних суб'єктів, об'єктів та предметів розвитку, їх показників (території, населення, функції планування забудови і благоустрою, актуальних і потенціальних потреб та можливостей, у т. ч. шляхів їх вирішення). До того ж конкретизується і локалізується дислокація поселенських (міських) сталих комплексних районів, мікрорайонів і комплексів, які проєктуються для формування, користування та розвитку (освоєння, реконструкції, реорганізації) з урахуванням перспектив (резервів) розвитку, виконаних робіт попередніх процедур на короткострокових етапах реалізації, що раніше прогнозувалися та планувалися (або які вже сформовані та потребують розвитку). Все це стосується базових складових архітектурно-містобудівних утворень, зокрема й міст-центрів — поселенських (міських) сталих комплексних районів, мікрорайонів, комплексів, з урахуванням та кореспонденцією рішень і дій як у межах, так і поза межами міст-центрів (або інших поселень), тобто впливу на приміську зону, район, область (край), країну в цілому;

характеристики і розрахунки показників та параметрів пріоритетного варіанту за основними функціонально-територіальними, планувально-забудованими і рекреаційно-озеленими складовими архітектурно-містобудівних утворень;

визначені першочерговим етапом актуальні та потенціальні чисельності населення, функції, території поселенських (міських) сталих комплексних мікрорайонів (комплексів) у складі міських сталих комплексних районів поселень (міст-центрів), зокрема й зон: центр, середина, периферія, та з урахуванням дислокації і потуги, елементів інфраструктури та структури, а також складові: сельбищна зона, виробництво, обслуговування, комунікації, озеленення і резерви розвитку;

аналіз і оцінка наслідків імовірної реалізації пріоритетного варіанту для розробки системи архітектурно-містобудівних, регулятивних заходів, документів, зокрема: правил зонування територій (зонінгу), детальних планів територій і проєктів забудови поселенських (зокрема міських) сталих комплексних мікрорайонів і комплексів, з урахуванням наслідків впливу при їх реалізації.

Завершальною процедурою робіт другого етапу стосовно прогнозування, планування та проектування суб'єкта, об'єкта і предмета дослідження щодо передбачення і реалізації змістовної мотивації, просторової організації і забезпечення сталого формування, існування та розвитку відповідних архітектурно-містобудівних утворень, їх населення, функції, території; різних рівнів, зокрема й міст-центрів, при цьому використання комплексних, системних, контекстуальних підходів і методів, є розробка регулятивно-організаційних планів — дій щодо реалізації виявленого та науково практично підтвердженого, при цьому врахування прогнозу наслідків їх реалізації, вирогідних відхилень від прийнятого пріоритетного варіанту з наступним коригуванням (корекцією) рішень і оцінок результатів та проектів забудови на конкретних ділянках першочергового будівництва та з урахуванням поетапно-покрокового послідовно-циклічного формування та розвитку.

Основні, узагальнюючі складові положень запропонованої методики ґрунтуються на:

взаємоузгодженому, поетапно-кроковому, поетапно-циклічному виявленні, визначенні та виборі найбільш актуального, доцільного, зваженого та раціонального серед вірогідно можливих сучасних та прогнозованих станів, напрямів, пріоритетів певних етапів: довго-, середньо-, короткострокового вирішення змістовної мотивації, просторової організації, формування і сталого розвитку архітектурно-містобудівних утворень (комплексів, систем), зокрема й стосовно центроформуючих, інфраструктурних та структурних складових містобудування, таких як міста-центри, системи розселення місцевостей України тощо;

визначенні базових складових елементів цілого поєданого, існуючих різних рівнів архітектурно-містобудівних утворень України, зокрема й міст-центрів та їх складових, історично сформованих («притертих») свідомим управлінням порядком або самостійно: прогнозування, планування та проектування їх поселенських, зокрема й міських сталих комплексних районів, мікрорайонів, передусім інфраструктури і структури та резервів розвитку;

поступовому переході від загальних довгострокових гіпотез, перспектив розвитку архітектурно-містобудівних утворень на рівнях: країни, області (краю, регіону), району та поселень з реалізацією конкретних і локальних цілей, завдань і проблем довго-, середньо- і короткострокового прогнозування, планування і проектування конкретних поселень та їх комплексів, систем, контекстів архітектурно-містобудівних утворень у центрі, середині, на периферії розселення з урахуванням резервів розвитку. Відповідно для цього потрібна розробка конкретних, локальних

проектів планування, забудови, благоустрою і озеленення на поточний період з акцентами пріоритетів на певних етапах, рівнях, місцях розселення, їх функцій і територій.

Список літератури

1. *Методи* передпроектного аналізу в містобудуванні: навч. посібник / М. М. Кушніренко. — К.: ІЗМН, 1996. — 164 с.
2. *Тимохин В. А.* Территориальный рост и планировочное развитие города. — К.: Будівельник, 1989. — 104 с.
3. *Ксенович М. Я.* Просторова організація і сталий розвиток міст-центрів агломерацій (моделювання, нормування та методика на прикладі Донецька — Макіївки). — К.: НДПІ містобудування; Тезис, 2001. — 160 с.

Стаття надійшла до редакції 13 листопада 2013 р.